

Roma. Gedimino JASINSKO nuotrauka

Gediminas JASINSKAS

ROMA

Roma – miestas, sužavėjęs mane savo istorija, grožiu ir didybe, įspūdingais architektūros bei dailės turtais, kurių fone be atvangos zuja turistai ir toliau teka (šių dienų) žmonių gyvenimai. Po dviejų čia praleistų mėnesių vėl atsivertęs savo kelionės dienoraštį, pradėjau iš jo fragmentų dėlioti vientisą tekstą, kuriame bandžiau suprasti, kaip šiame mieste sugyvena senovė ir dabartis, istorinės vertybės ir sezoninės mados. Neaprėpiamos gausos kontrastų ir įvairovės, kartais net lengvo chaoso kupina aplinka paskatino mane pamąstyti ne tik apie spalvingą Romos miesto išorę, bet ir apie savo vaidmenį šioje vietoje, o galiausiai – apie mūsų visų amžinai laikiną būtį.

ROME

Rome is a city which enchants me with its history, its beauty and its grandeur, and its impressive artistic and architectural riches, which provide the background for never-ending crowds of tourists and the continual flow of people's lives. After spending two months there, I opened my travel diary again, and began to piece together an article from the extracts I found in it, trying to understand how the past and the present, historic values and current fashion, all manage to live in this city together. Filled with unfathomable abundance, a variety of contrasts, and sometimes even mild chaos, the environment encouraged me to think about not only the colourful exterior of Rome, but also about the part I play here, and finally about our collective existence, filled with a strange and intangible feeling of an eternal and temporary nature.

LAIKAS AMŽINAJAME MIESTE

Mano kelionė truko beveik visą dieną. Pirmiausia laukiau autobuso į oro uostą, tada laukiau skrydžio, paskui – autobuso iš oro uosto. Išlipęs centrinėje stotyje, laukiau metro. Ėjau pėsčiomis ir keičiau transporto priemones. Nuobodžiai slinko valandos, o galvoje sukosi bereikšmės tingios mintys. Savo kambario, kuriame gyvensiu du mėnesius, duris pravėriau dešimtą vakaro. Kelionėse turbūt visuomet tenka daug laukti. Net jeigu viską esi kruopščiai susiplanavęs. Laukimas, laikas. Šie du žodžiai beveik artimi vienas kitam savo skambesiu.

* * *

Rugsėjo pirmoji. Roma. Nakties oras tebedvelkė nesekančiu dienos gyvybingumu. Kaip mažuose miesteliuose prie jūros, kur nematomas nakties vėjas maloniai glosto nurimusius žmonių veidus, kasdieniam gyvenimui dovanodamas viltingą pilnatvės pojūtį. Neatrodė, kad vakar čia būtų pasibaigusi vasara. Neatrodė, kad vasara iš viso kada nors gali pasibaigti.

* * *

Žvelgiant į Koliziejų neįmanoma nesizavėti įspūdingais masteliais, nepriekaištingais arkų ritmais, nebyliais, bet kartu tokiais iškalbingais, Istoriją mačiusiais ir joje dalyvavusiais akmens luitais. Neįmanoma nejausti vis dar gyvos senovės dienų dvasios, net jeigu apie tą senovę beveik nieko nežinai ir nesupranti.

Nuo ryto iki vėlyvos nakties pro šią vietą traukia daugybė žmonių. Turistai ir gatvės pardavėjai, patruliuojantys kareiviai ir policininkai, ir vietiniai romiečiai, galvojantys greičiausiai apie dabartį, o ne apie istoriją. Prieš stojant nakčiai, atslūgus dienos karščiams ir palengva keičiantis dangaus spalvoms, visa aplinkui ima žadėti lengvą vakaro romantišką, mėgavimąsi maloniais dalykais ir visišką nusiramimą. Tarsi gyvenimas per amžius būtų buvęs gražus ir lengvas. Ir visai nesvarbu, kiek ir kokius žiaurios įvykius yra mačiusios didingos Koliziejaus arkos. Noras džiaugtis gyvenimu turbūt yra per stiprus, kad priverstų mąstyti apie kraują, kadaise pralietą ant tos pačios žemės, kuria vaikštome.

* * *

Kažkurį vakarą, eidamas Angelo tiltu (*Ponte Sant Angelo*), sulėtinau paprastai gana greitą savo žingsnį ir dairiausi aplinkui. Besileidžianti saulė dangų nudažė švelniai pastelinėmis oranžine ir rožinėmis spalvomis, kurios suteikė tobulą foną toluomoje didingai iškilusiam Šv. Petro bazilikos kupolui. Turbūt kartais kūrinių užbaigia ne autorius ir net ne žiūrovas. Gamta padėjo paskutinį štrichą genialiam Michelangelo kūrinyje. Taip ir kone visa Italijos architektūra įgauna įstambiausią savo pavidalą ryškioje saulės šviesoje.

Prie tilto turėklų susispietęs turistų būrys įnirtingai stengėsi įamžinti tokį ypatingą vaizdą. Esu įsitikinęs, kad visuomet, artinantis vakarui, šiuo vaizdu grožisi ir jį fotografuoja įvairiausi žmonės. Turbūt ne tik dėl būsimų gražių nuotraukų, kuriomis galės pasidalinti su draugais ir artimaisiais, o todėl, kad ir patys viduje jaučia šiltą nusiramimą ir džiugesį.

* * *

Eidamas *Via dei Fori Imperiali*, gatve tarp Koliziejaus ir Venecijos aikštės (*Piazza Venezia*), tris kartus iš eilės girdėjau skambant *Despacito*. Įdomu, kad lengvai ir greitai vartojamos masinės kultūros apraiškos (ne tik *Despacito*, bet ir praėjusių bei ateinančių metų superhitai, kičiniai paveikslukai, įvairūs gatvėse pardavinėjami niekučiai ir t. t.) tarpsta tarp istorinių, neįkainojamą meninę vertę turinčių objektų. Juk būtent Koliziejus, Panteonas, Šv. Petro bazilika ir kiti senovės turtais, būdami masiniais turistų traukos centrais, suteikia galimybę egzistuoti įvairiausiems gatvės artistams ir „smulkiesiems verslams“.

Tikrai nenoriu teigti, kad menas šiais laikais nebevertinamas ar, tuo labiau, kad mėgavimasis populiariąja kultūra yra kažkuo smerktinas, vis dėlto labai įdomu, kaip stulbinantys praeities žmonių pasiekimai liudija ne tik patys apie save, bet tuo pačiu metu tarsi kuria ir palaiko sąlygas kitokiai – šiandieninei kultūrai ir veiklai. Ir taip yra ne tik Romoje ar didžiuosiuose Europos miestuose. Taip buvo visur ir visada. Tai, kas sukurta praeities žmonių, vis dar yra visos mūsų veiklos pagrindas. Visų profesijų atstovai tęsia ir tobulina savo pradi-

ninkų darbus, vieni technologiniai laimėjimai leidžia atsirasti kitiems, vienas idėjas perima kitos, tėvai, galiausiai, augina savo vaikus. Juk ir aš galėjau sėsti į lėktuvą Vilniuje ir už kelių valandų išlipti Romoje vien dėl daugybės žmonių indėlio į aviacijos pramonę. Juk ir fotoaparatas, kurį čia atsivežiau, buvo pagamintas beveik prieš dvidešimt metų iki mano gimimo. Mūsų karta (visos kartos) nepradėjo nuo nulio, taip pat ir ateities kartos nepradės nuo nulio. Ateities kartos jau turės *Despacito* – galėčiau pasakyti norėdamas sarkastiškai pajuokauti, bet kas iš to.

* * *

Užėjus į Francesco Boromini projektuotą *Sant'Agnese in Agone* bažnyčią akis nustebina visą interjerą užliejantis subtilus švytėjimas. Ypatingas, prislopintas auksinis spindesys tamsėjančioje bažnyčios erdvėje. Atrodo, kad šviesa ne krinta ant interjero paviršių, o užpildo pačią erdvę, ji tiesiog tvyro ore.

Grįžęs į *Piazza Navona* aikštę išgirstu Beethoveno muziką. Kažkoks gatvės artistas su ilgais klouno batais, per nešiojamą kolonėlę leidamas Penktąją simfoniją, demonstruoja triukus su diabolū. Ir vėl – dviejų kultūrų sankirta, nežinau, ar prasminga, ar disonuojanti.

* * *

Kartą visai atsitiktinai užklydau į nedidelę *San Nicolo dei Lorensi* bažnyčią. Viduje, prie pat įėjimo, stovėjo turistai vyras ir moteris, prie pagrindinio altoriaus kunigas su patarnautoju prancūzų kalba aukėjo mišias, o vienintelis parapijietis – puošniai apsirengęs senyvo amžiaus vyras – sėdėjo paskutiniajame bažnyčios suole ir karštai meldėsi. Mišios priminė dviejų žmonių spektaklį, į kurį niekas nesusirinko, bet kuris vis dėlto turėjo vykti. Turistų porėlė netrukus išėjo, kiek vėliau pakilo ir meldėsis senukas. Vienintelis „žiūrovas“ likau aš. Dar akimirką pastoviniavau ir išėjau į lauką. Gana neįprasta patirtis. Ir visa taip netoli nuo triukšmingosios Navonos aikštės.

* * *

Vieną sekmadienio popietę parduotuvėje mačiau jauną vyrą neišsivysčiusiomis rankų galūnėmis – jis neturėjo abiejų plaštakų. Vyras apsipirkinėjo su savo mama. Koks šviesus ir net pozityvus buvo jo žvilgsnis, koks mandagus ir kupinas pasitikėjimo kalbėjimas! Tik įdomu, ar dažnai mes pasimokome iš tokių pavyzdžių ir pradedame vertinti savo gyvenimą, užuot piktinęsi dėl bereikšmių to gyvenimo aplinkybių. Manau, kad labai retai.

* * *

Michelangelo Pieta Šv. Petro bazilikoje. Pro turistų ir gidų minią, pro iškeltus fotoaparatus ir išmaniuosius, pro neperšaujamą stiklą mano akis pasiekia nepamiršamas vaizdas. Atrodo, kad tuščioje erdvėje tarp Marijos ir mirusio Jėzaus akių sustoja laikas ir įsiviešpatauja tobula, amžinybėje sklindanti Ramybė.

* * *

Netoli Vatikano, pėsčiųjų perėjoje degant raudonam šviesoforo signalui, aukštas stambus vyras prašo išmaldos. Ant kaklo jis yra pasikabinęs masyvų medinį kryžių, prie kurio – kadaise, matyt, nukritęs – Nukryžiuotasis pritvirtintas permatomą lipnia juoste. Roma – amžinasis miestas.

PARODIJOS IR PASIRODYMAI

Šis miestas gali būti be galo žavus, bet taip sunku yra jaustis jo dalimi. Roma tave įsileidžia į savo spalvingą pasaulį, geranoriškai priima suteikdama visišką laisvę, bet iš karto ir užmiršta. Atrodo, kad šurmulingose Romos gatvėse galima būti labiau nepastebimam negu atokiame Lietuvos kaimelyje.

* * *

Šiame mieste nesinori vienam valgyti užpilamų makaronų savo kambaryje, šiame mieste nesinori krapštyti kramtomos gumos, prilipusios prie kelių, bet pasitaiko visokių dienų. Kartėlis ir liūdesys gali susikaupti ir atvirukinių vaizdų fone. Tuomet pastebi, kad gražūs dalykai turi ir bjauriąją pusę.

* * *

Lankydamasis prie Trevi fontano pasijaučiau lyg kvailoje parodijoje: minia turistų, išmaldos prašytojai, lupikautojai ir gatvės pardavėjai, kišantys tau prie veido apyrankes ir skaras, šiukšlinas grindinys ir prekystaliai su akį rėžiančiais niekučiais iš Bangladešo. Tokiame fone ir pats fontanas, šiaip jau puikus meno kūrinys, atrodė kaip niekingas pasidavėlis, besimėgaujantis ir netgi diriguojantis šiam pigiam cirkui. Čia nuolatos šiepiasi žmonių dantys, į orą kyla ranka ar *selfie stick*'as. Viena po kitos fabrikuojamos nuotraukos, nelabai aišku dėl ko. Turbūt dėl gražios fono užsklandos – Trevi fontano – juk nufotografuoti yra paprasčiau negu pasižiūrėti.

* * *

Kartu su turistų minia mažomis gatvelėmis patraukiau link Panteono. Vienoje pėsčiųjų gatvelėje – sujudimas. Pasirodžius policijos automobiliui, mažmožių pardavinėtojai, portretų ir karikatūrų dailininkai, įvairūs gatvės linksmitojai ir muzikantai rinkosi savo mantą ir skubėjo pasišalinti. (Vienas jų buvo žmogus orkestras – mažo ūgio vyresnio amžiaus vyras, savo išvaizda kažkuo primenantis archetipinį kino filmų nykštuką, grojantis armonika ir į taktą mušantis būgną, pritvirtintą jam ant nugaros, valdomą dviem virvelėmis, parištomis jam prie kojų.) Deja, nuėjau gatve tolyn ir nebemačiau, kaip jam pasisekė palikti įvykio vietą...

Toje pačioje gatvėje, kiek toliau, liko ir iš butelio išskridęs, ore neva levituojantis džinas (vyras gana apgailėtinas, tamsius plaukus ne visai uždengiančiu oranžiniu peruku). Ko gero, ir policija nenorėjo judinti šios magiškosios būtybės – džino nukėlimo operacija turėtų būti gana nepatogi abiem pusėms.

* * *

Visai netoli Panteono vyras smaragdo žalumo kostiumu, ant dėžės priešais užsirašęs „For Travling“, pučia daugybę muilo burbulų vienu metu. Reginys pritraukęs nemažai vaikų, jų tėvelių ir turistų be vaikų, fotografuojančių spalvingą pasirodymą. Toje pačioje aikštėje, ne taip toli nuo burbulų meistro, pakilęs virš savo kilimėlio levituoja kažkoks vyras ryškiai geltonu, kone švytinčiu apsiaustu. Stoiška laikysena prieš trumpalaikius ir beverčius gyvenimo blizgučius. *Vanitas vanitatum* – greičiausiai skamba išmintingojo vienuolio galvoje.

Roma. Gedimino JASINSKO nuotrauka

* * *

Ant *Ponte Sisto* – dar vienas pasirodymas. Žmogus-vežimėlis. Kažkoks vyras, persirengęs (persikūnijęs?) vaikišku vežimėliu, skleidžia dėmesį patraukiančius, bet gana kraupius cypimo ir verksmo garsus. Pro vežimėlio viršų matyti groteskiškai išdažytas veidas su balta nėriniuota vaikiška kepurėle, į viršų ištiestos kyšo dvi kūdikiškos rankos – nespėjau pamatyti, ar dirbtinės, ar tikros. Norėjosi greičiau praeiti pro šalį, nebematyti ir nebegirdėti. O gal ir be reikalo. Atrodo, kad ir žmogus-vežimėlis, ir visa aplinkinė tilto bendruomenė – nuo šilkinių skarų iki marihuanos pardavėjų, nuo vyną gurkšnojusių jaunuolių iki vaikštinėjančių garbaus amžiaus turistų – visa ši marga ekosistema puikiai tarpusavyje sugyvena ir netrukdo vieni kitiems. Turbūt reikia tiesiog būti savimi, ar kaip ten sakoma.

* * *

Reikėtų mažiau rašyti apie gatvės artistus, bet tiesiog negaliu suprasti, kodėl jie išprovokuoja tiek minčių. (Pripažinkite, juk ne kasdien mieste išvystate žmogų-vežimėlį.) Gal tai ir yra didžiausias jų menas?

* * *

Mano namų stotelėje – *re di Roma* (liet. Romos karalius) – kiekvieną dieną nuo ryto iki vakaro ant grindinio plytelių sėdėdavo jaunas vyras. Klausydavo muzikos iš nešiojamos ko-

lonėlės ir pasidėjęs metalinę lėkštę laukdavo išmaldos. Šalia jo – taip pat kiekvieną dieną – gulėdavo šuo užmerktomis akimis. Vėliau sužinojau, jog įvairiausi išmaldos prašytojai savo šunis primaitina raminaujų, kad šie gulėdami it pasliki keltų praeiviams gailestį. O juk ištis gailestį keliantis vaizdas.

Kartais snausdavo ir šuo, ir jo šeimininkas. Atrodydavo, kad laikas jiems beveik sustojęs. O jeigu tai ir buvo Romos karalius, kažkur neramiuose istorijos vingiuose netekęs savo karūnos, dabar kantriai laukiantis sugrįžtant prarastųjų galybės dienų?

* * *

Vieną pavakarę nuėjau į Romos akvedukų parką. Visai prieš pat išvydau *Aqua Claudia*, dar 52-aisiais mūsų eros metais pastatytą akveduką, už kurio besileidžianti saulė sukūrė didingą, beveik 2000 metų senumo šešėlį. Aplinkui driekėsi žalios pievos ir suartos juodžemio dirvos, stipriau kvepėjo pušys, parko takais bėgiojo ir dviračiais važinėjo žmonės, o didmiesčio garsai šią vietą pasiekdavo tik kaip tolimas ir visai nereikšmingas aidas. Buvo gera vaikščioti be jokio tikslo ir girdėti savo žingsnius per sausą taką, žvelgti į kalnus toluomoje ir į dangų už tų kalnų. Norėjosi tiesiog būti. Be jokios ironijos, be vertinimo, be minčių. Ko gero, gamtoje rečiau bandai ištrūkti iš savo vienatvės.

Roma. Gedimino JASINSKO nuotrauka

* * *

Tolumoje dunksantys kalnai amžinai nebyliu supratingu žvilgsniu stebi mūsų pasaulį, leidžia jame gyventi ir kurti visiems.

ILGAI TRUNKANTIS SUGRĮŽIMAS

Savo dienoraštyje kasdien rašau tikslią datą, nors čia, Romoje, data man nieko nereiškė – atrodo, kad gyvenu vienoje nedalijamo laiko dienoje, kurioje nėra jokių skaičių ar matavimo vienetų, kuri yra sustojusi niekad nepajudinamame dabarties mirksnyje, ir kuri, ta diena, vis dėlto taip pat turės pasibaigti.

* * *

Beveik du mėnesiai Romoje. Jau pirmosiomis dienomis pastebėjau, kad vidurdienio saulėje visos aplinkui spalvos tampa itin ryškios. Niekuo neišskirtinis gyvenamasis rajonas, pasteliniai ochriniai namai su tamsiai rudomis arba žaliomis langinėmis, gatve einantys pėstieji, pravažiuojantys autobusai ir netgi šalikelėje stovintys konteineriai – šviesa čia yra neatskiriama egzistavimo dalis, kuri išryškina kiekvieno objekto formą ir kontūrus, bet kartu visą aplinką sujungia į nedalijamą vienumą. Kitąsyk atrodydavo, kad šviečia ne kaitri saulė, bet tiesiog visas dangaus skliautas spinduliuoja skaidrų gyvybingumą.

* * *

Kartais visai gera vaikščioti naktį neturint jokio tikslo, tik žvalgantis į praeivius ir ryškiai nutviekstus architektūros paminklus. Romoje net naktį šviesa suteikia gyvybės daiktų pavaldams ir formoms.

Žinoma, dirbtinės lempos niekada neprilygs saulės šviesai, bet atrodo, kad, įkvėptas gamtos, žmogus beveik tobulai išmoko prisijaukinti šviesą, surežisuoti ir nukreipti jos pluoštus taip, kad aiškiai regėtume ne tik daiktų paviršius, bet ir jų vidų. Bent jau toks įspūdis gali susidaryti žvelgiant į Caravaggio tapybą. O Bernini ją, šviesą, savo šv. Teresės ekstatėje pavertė materialiu, skulptūriniu objektu – auksinėmis strėlėmis, krintančiomis iš dangaus.

* * *

Atsitiktinė mintis iš naktinio pasivaikščiojimo: po visą miestą gausiai pasklidusios lentelės su užrašais BAR, BAR, BAR tarsi šaukiasi, provokuoja ir kursto neramioje praeityje pasiklydusias barbarų gentis.

* * *

Kartu su Romos lietuvių grupe išsirengėme vienos dienos žygiui į kalnus. Už Tivolio miestelio esančiame *Campo Felice* (Laimingajame slėnyje) dangus buvo apsiniaukęs, pūtė smarkus vėjas. Gamta spalio pabaigoje atrodo gana nykiai, bet man tas nykumas, ta vyraujanti rudos, žalsvos spalvų pilkšvuma visai patiko. Kažkuo priminė Lietuvą, atrodo keistai sava.

Lipdami į kalną nesutikome nė vieno žmogaus, tik matėme besiganančius tamsiais žvilgančiais kailiais arklius. Jie tingiai rupšnojo žolę, stoviniavo, sustingę žvelgė į tolį, viena kumelė su jaunu kumeliuku rymojo meiliai susiglaudę kaklais. Aplinkui buvo daug išdžiūvusių arba visai naujų mėšlo

krūvų, kurios pajavairino ir suteikė specifinę nuotaiką bekvapiam grynam kalnų orui (vėlgi – negali neprisiminti Lietuvos kaimo). O aplinkui tylu ir nieko įdomaus nevyksta, tik girdėti vėjo švilpesys, retkarčiais – arklio prunkštimas ar tolimas duslus karvių varpelio garsas. Įdomu: kiek tokių dienų nugyvena šie gyvuliai? Neapčiuopiamas, nematerialus, bet kažkuo poetiškas begalinis nuobodulys. Įdomu, jeigu savaitę, mėnesį arba dar ilgiau gyventum kur nors netoliese, stebėtum šią arklių bandą, atsargiai įsilietum į visuomet tylinčią šių vietų nuotaiką – ar suprastum ką nors reikšmingo apie gyvenimą?

* * *

Užlipome į dvi viršūnes – *Cagno* (2153) ir *Fossa Palomba* (2120). Lengva nebuvo, tačiau todėl ir patiko. Patiko šaltas smarkus vėjas, lietus, nuovargis, patiko, kad reikia eiti susikaupus, žiūrint, kur statai kojas. Kai užkopėme į antrąją viršūnę, viską aplinkui dengė rūkas. Atsisukęs atgal stebėjau, kaip tolumoje po truputį ima ryškėti blausūs mūsų kompanijos narių siluetai. Vėjui staiga prasklaidžius rūką, akys atsigaudavo, ir matymo laukas kaskart išsiplėsdavo, bet netrukus viską ir vėl uždengdavo pilkšva migla. Kaip keistame, kone bauginančiame sapne.

* * *

Iš kalnų važiuojant link Romos pradėjo smarkiai lyti. Paskui nurimo, bet dangus išliko apsiniaukęs. Kelyje nelabai buvo į ką dairytis, tolumoje tamsavo kalnai, o aplinkinis peizažas buvo gana nuobodus, prislopintų žemės spalvų. Medžių lapai jau pradėję keisti spalvą, nors dar neįgavę rudeniško auksinio spindesio.

Pavargusiu žvilgsniu dairydamsis pro automobilio langą, akimirka pasijaučiau beveik kaip Lietuvoje. Netgi ne Lietuvoje, ir ne Italijoje, pasijaučiau lyg nebesantis jokiame konkrečioje vietoje, o tik tuose ilguose grįžimuose namo, kai apatiškai stebi pro šalį lekiančius vaizdus, mintimis, neturinčiomis žodinės išraiškos, kažką galvoji apie savo gyvenimą, save ir aplinkinį pasaulį, – grįžimuose, kurių jau tiek daug buvo, kurių dar tiek daug bus.

* * *

Visuomet, baigiantis vienai ar kitai kelionei, taip keista prisiminti jos pradžią, o tiksliau – prisiminti tą būseną, kai buvai aiškiai įsitikinęs, atrodo, savo delnuose laikai gausybę tavęs dar laukiančių dienų ir malonų nežinomybės jaudulį kartu su jomis, o dabar, jau traukdamas link namų, nesupranti, kodėl tada buvai toks ramus ir užtikrintas dėl ateities, lyg ji būtų tau priklausantis daiktas, kurio, deja, ir vėl nesugebėjai pasiimti, kuris ir vėl liko ten kažkur toli, praeityje, kelionės pradžioje.

* * *

Pasak legendos, įmetęs monetą į Trevi fontaną, vieną dieną sugrįši į Romą. Girdėjau, kad kiekvieną savaitę iš ten išsiurbiami apie 20 000 eurų. Vadinasi, daugybė žmonių tikisi čia sugrįžti. Norėčiau ir aš. Kada nors. Deja, dabar monetą įmesti į Trevi fontaną pamiršau.

2017, gruodžio 15

Vilnius